

ките платна- ерусалимиите заемат най- престижното място в дома. "В същия салон - пише Сава Доброплодни за училището на родителите си х. Трендафила и х. Илия - имаше стая, нарочно наредена с ерусалимски божигробски /който всеки хаджия си донасяше от хаджилъка с други още принадлежности и простена книга и други/, с различни иконички, кандило и пр., във вид на параклис".²⁷ Композиционната схема на ерусалимиите е със сцени от Стария и Новия завет, жития на Света Богородица и Исус Христос, както и литийни шествия, свързани с честване на празника "Възкресение Христово" в Ерусалим. Някои от хаджиите подаряват божигробски платна на църквите в града. С поклоннически надпис х. Васил Генчов дарява ерусалимия от 1834 г. на църквата "Св. София", същото прави през 1895 г. и Мита Фареневка.²⁸

Изработването на плащеници- „епитафи“, е изкуство, овладяно от малцина. Съществен принос в тази насока има х. Калуда от Сливен. Усвършенствала една година майсторството в Ерусалим, в продължение на петдесет години тя изработва плащеници, обредни кърпи, подвижни дрехи за олтара, архиерейски мантии и др. Плащеници, изработени от х. Калуда, има в църквите в Сливен, Букурещ, Одеса, Сърбия. Предполага се, че последната епитафа, извезана от сливенската майсторка към 1870 г., принадлежи на Браилската или Плоещката черква.²⁹

Възрожденските процеси в Сливен предлагат богати възможности за реализация на обществено активната личност. Най- широка е сферата на дейност на сливенските хаджии, като представители на българската община. Доколкото последната е относително затворена система, дейността им в тази насока е свързана с цялостния живот на Сливен. Хаджиите са преобладаваща част в училищните и църковни настоятелства. Тяхното мнение е авторитетно при решаване на спорове от личен и обществен характер. След "Голямото преселение" те запазват водещата си роля и в новите поселения. Достигналите до Плоещ сливенци избират десетчленна комисия, която да намери и закупи място за заселване. Четирима от упълномощените са хаджии, а двама синове на такива.³⁰ Присъствието на хаджиите в обществения живот е мотивирано, от една страна, от осъзнатата необходимост да представят сливенци пред административната власт, от друга- да защитят пред съгражданите си престижа, който им осигурява титлата. Не трябва, разбира се, да се изключват личните им подбуди и амбиции в много случаи.

Оценката за мястото на хаджиите в решаването на общобългарските проблеми е свързана с участието им в процесите на борбата за национална просвета, църковна независимост и политическа свобода. Промяната в стопанския и духов-